

УДК 631.173

Н. В. Добіжа,

к. е. н., доцент кафедри "Фінанси і кредит", Вінницький інститут економіки ТНЕУ

УДОСКОНАЛЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕХНІКИ

N. V. Dobizha

Ph. D., assistant professor of "Finance and Credit" Vinnitsa Institute of Economics TNEU

IMPROVING EFFICIENCY USING AGRICULTURAL MACHINERY

У статті розглянуто методичні аспекти оцінки економічної ефективності функціонування машинно-тракторного парку та надано пропозиції щодо підвищення ефективності використання техніки, прискорення подальшої інтенсифікації сільськогосподарського виробництва.

The article deals with methodological aspects of assessing the economic efficiency of the tractor fleet and provided prop-ing to improve the efficiency of vehicles, accelerating in further intensification of agricultural production.

Ключові слова: ефективність, машинно-тракторний парк, сільськогосподарська техніка, технічне обслуговування.

Key words: efficiency, machines and tractors, agricultur-implicitly equipment maintenance.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Ефективність у системі виробничих відносин є узагальнюючим показником поєднання організаційно-технічних, економічних, соціальних, екологічних та інших характеристик господарювання в тій чи іншій галузі народного господарства. Слід відмітити, що їх єдність, як особливість об'єктивної дійсності, відбивається не тільки на господарському механізмі, а й на нових підходах та методах управління, в прогнозуванні економічних процесів виробництва з метою виявлення резервів підвищення його результативності. Ключовим із них у сфері оптимального забезпечення сільськогосподарського виробництва є використання машинно-тракторного парку, як визначального фактора забезпечення і функціонування та структурної перебудови аграрного сектора.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблеми функціонування та підвищення ефективності використання і технічного обслуговування машинно-тракторного парку знайшли ґрунтовне відображення в наукових дослідженнях, зокрема: В.Я. Амбросова, В.Г. Андрійчука, Я.К. Білоуська, В.Г. Більського, І.Д. Бурковського, В.В. Вітвицького, П.А. Денисенка, П.І. Гайдуцького, М.І. Геруна, А.О. Заїнчківського, В.В. Іванишина, В.В. Калюжного, О.В. Крисального, М.Г. Лобаса, І.І. Лукінова, С.І. Мельника, П.О. Мосіюка, Ю.Ф. Наумова, В.М. Нелепа, Г.М. Підлісецького, В.О. Питуль-

ка, П.Т. Саблука, В.П. Ситника, В.П. Товстопята, В.С. Шебаніна, О.М. Шпичака та інших.

Незважаючи на значимість і наукову цінність їх досліджень, ефективно використання в ринкових умовах матеріально-технічної бази, форм і методів експлуатації машинно-тракторного парку і його технічного обслуговування, не всі аспекти цієї багатопланової проблеми достатньо глибоко досліджені, а деякі залишаються дискусійними.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Без постійного формування і оновлення основних засобів на оптимальному і якісному технічному рівні передбачити на найближчу і більш віддалену перспективу підвищення економічної ефективності виробництва загалом практично неможливо. Тому актуальність проблеми постачання аграрному сектору технічних засобів на науковообґрунтованому рівні, оновлення машинно-тракторного парку, інших видів основних фондів на якісно вищій основі в будь-якому випадку є одним з визначальних.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

У цьому контексті необхідна подальша робота з удосконалення методів визначення і обліку в плануванні та економічному стимулюванні народногосподарського ефекту нової техніки в сільськогосподарських підприємствах. Особливо це важливо для ринкових умов формування та використання машинно-тракторного парку та умов виробництва взагалі. Так, у сучасних умо-

Рис. 1. Схема ефективного використання машинно-тракторного парку

вах кожному аграрному підприємству, на нашу думку, доцільно повернутися до практики розробки програми виробництва будь-якої сільськогосподарської продукції в комплексі з технологічною програмою. Необхідно керуватися сьогочасною ситуацією і передбачати результати своєї діяльності на перспективу, застосовуючи новітні технології та забезпечення їх потрібними ресурсами в оптимальні терміни відповідно до агротехнічних вимог. Саме такі завдання повинні знаходитися в центрі діяльності машинно-тракторного парку в кожному підприємстві. З цією метою облік затрат доцільно здійснювати по відхиленнях за обсягами виконаних робіт, а не відхиленнях об'ємів виробленої продукції. У рослинництві, наприклад, обсяги продукції бувають відомі тільки після збирання врожаю і виявлення відхилень у кінці виробничого циклу, що дає мало користі для визначення ефективності використання машинно-тракторного парку та виробництва взагалі. На етапах вирощування кожної сільськогосподарської культури відхилення від технології здійснення робіт технікою досить суттєво вносить корективи у виробництво продукції.

Базою нормативного методу повинні виступати технологічні карти по кожній сільськогосподарській культурі. Відхилення від цих нормативів визначають на основі первинного обліку, який необхідно здійснювати на підставі облікових аркушів механізатора. Підсумки до-

цільно підраховувати в кінці кожного місяця по кожній технологічній операції. Їх виявлення дасть можливість організувати більш спрогнозований результат не тільки використання техніки в тому або іншому господарстві, а й більш ефективно виробництво в кожній аграрній галузі.

Ми вважаємо, що відображення затрат в організаційно-управлінському аспекті використання техніки із застосуванням елементів нормативного методу дасть змогу суттєво підвищити організаційну оперативність та коефіцієнт експлуатації машинно-тракторного парку.

Ефективне використання машинно-тракторного парку, на нашу думку, повинне будуватися на системній основі і включати такі показники: економічні, організаційні, управлінські та організаційно-господарські (рис. 1).

Економічна складова включає в себе поточні експлуатаційні (змінний, добовий, сезонний, річний виробіток техніки та дотримання норм витрачання пально-мастильних матеріалів) та кінцеві (собівартість одиниці механізованих робіт, кількість виробленої продукції та її собівартість, грошові надходження, прибуток) показники ефективності використання.

Організаційна складова — на перше місце ставить питання формування трудових колективів механізаторів відповідно до їх призначення на основі інженерного або соціального підходу. Інженерний підхід використовують при формуванні підрозділів для виконання окремих важливих робіт, соціальний — для проведення агротехнічних операцій виробництва продукції.

Управлінська складова — потребує в керівництві роботою колективів механізаторів усіх важливих функцій: прогнозування, обліку, контролю, стимулювання працівників.

Організаційно-господарська складова передбачає кадрове забезпечення, диспетчерську службу, діагностичне та технічне обслуговування, постачання пально-мастильних матеріалів і запасних частин, заходи із зберігання машинно-тракторного парку.

У сучасних умовах із наведених складових ефективного використання машинно-тракторного парку в найбільш критичному стані аграрних підприємств перебуває управлінська. Сільськогосподарські підприємства при розробці виробничої програми повинні будувати цілісну сукупність управлінських функцій та методів виконання програми шляхом прогнозування, обліку і контролю та відповідного стимулювання працівників машинно-тракторного парку за належне виконання своїх функцій.

Прогнозування на рівні аграрного підприємства було і залишається провідною ланкою управління, без якої досягнення високих ефективних результатів стає проблематичним. Прогноз — це передбачення перспектив економічного становища машинно-тракторного парку і його розвитку. Встановлений прогноз має бути обов'язковим для його виконання.

Щодо конкретних інструментів прогнозування діяльності підрозділів аграрних підприємств, то слід повернутися до такої практики складання комплексного техніко-економічного документа, як технологічна карта виробництва будь-якої продукції. Їх необхідно розробляти по кожній сільськогосподарській культурі або тваринницькій продукції з детальним відображенням технічних засобів виконання заходів стосовно прийнятої в підприємстві технології. Технологічна карта — попередньо розроблена форма базової технологічної документації прогнозування діяльності підрозділів, в якій обґрунтований весь процес операцій та їх складові частини, потрібні матеріали, технічні засоби і обладнання, технологічні режими, кваліфікація працівників тощо.

У такий спосіб має реалізовуватися ідея ефективності кінцевих результатів використання машинно-тракторного парку, виконання доведеного підрозділу завдання з виконання певних робіт або виробництва продукції та її собівартості. Доцільно застосовувати контроль та аналіз проміжних експлуатаційних показників — змінної, добової, декадної продуктивності, технічної готовності, витрат пально-мастильних матеріалів тощо.

Вирішальне значення має стимулювання працівників машинно-тракторного парку. Стимули повинні бути простими, доступними та мобілізувати всіх працівників на досягнення високих кінцевих результатів. В аграрному підприємстві необхідно здійснити певні заходи щодо забезпечення ефективного використання машинно-тракторного парку та обладнання. Першочергове значення потрібно надавати підготовці відповідних кваліфікованих кадрів масових професій — трактористів-ма-

шиністів, а також вищої кваліфікації — інженерів і техніків. Ці категорії спеціалістів працюють на постійній основі, аграрні підприємства мають готувати їх у відповідних навчальних закладах за свій рахунок.

Ефективне використання техніки потребує певних матеріально-технічних передумов: приміщень чи майданчиків для утримання машинно-тракторного парку; діагностичних пунктів та ремонтних майстерень з відповідним устаткуванням та обладнанням; приміщень для зберігання запасних частин; сховищ для зберігання пального та мастил і заправки ними агрегатів; транспортних засобів для доставки цих матеріалів та ін. Така сервісна інфраструктура потребує, у свою чергу, робочих місць, ремонтників, водіїв, охоронців тощо. Приміщення мають відповідати технічним, санітарним та соціальним вимогам.

ВИСНОВКИ

Таким чином, проведене нами дослідження показує, що на ефективність використання машинно-тракторного парку впливає цілий комплекс факторів, які знаходяться між собою як у кількісних, так і якісних взаємозв'язках і співвідношеннях. Окремі з них ми прослідкували при оцінці внутрішніх резервів використання машинно-тракторного парку на прикладі Вінницької області. На нашу думку, вони цілком можуть трансформуватися і адаптуватися до ринкової ситуації по Україні загалом.

Поліпшення забезпечення всіх галузей агропромислового комплексу технічними ресурсами, перехід на досконаліші методи господарювання потребують ефективного використання діючих та освоєння нових сучасних високопродуктивних технічних потужностей, оснащення ними сільськогосподарських підприємств до економічно обґрунтованого рівня і саме на цій основі прискорення вирішення важливих завдань подальшої інтенсифікації сільського господарства і виведення його на якісно вищий конкурентоздатний рівень у світовому значенні.

Література:

1. Вітвицький В.В. Методичні підходи до визначення ефективності відновлення спрацьованих деталей / В.В. Вітвицький, М.С. Лосина // Економіка АПК. — 2004. — № 8. — С. 15—19.

2. Ревенко М.М. Трансформація відносин власності у сільському господарстві України / М.М. Ревенко. — К., 2003. — 200 с.

3. Ситник В.П. Трансформація АПК України в ринкові умови / Ситник В.П. — К.: ІАЕ, 2002. — 518 с.

Стаття надійшла до редакції 18.03.2013 р.